

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

INNOVATIVE
WORLD« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 2-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

KRIMINOLOGIYA SOHASIGA TAVSIF

Abdullayev Navro'zbek Abdunazar o'g'li
Tadqiqotchi

Annotatsiya: Hozirgi talqindagi kriminologiya ayrim jinoyatni emas, balki ularning yig'indisi – “jinoyatchilik”ni o'rganadi. Kriminologiya uchun jinoyat - bu jinoyatchilikning individuallashtirilgan ko'rinishi bo'lib hisoblanadi.

Kalit so'zlar: kriminologiya, jinoyat, huquq, huquqbuzarlik, xulq-atvor, jazo nazariyasi

Аннотация: Криминология в современной интерпретации изучает не отдельные преступления, а их совокупность - «преступность». Для криминологии преступность считается индивидуализированным проявлением преступности.

Ключевые слова: криминология, преступность, право, правонарушение, поведение, теория наказания

Annotation: Criminology in the current interpretation studies not some crime, but their sum - "crime". Crime for Criminology is considered to be an individualized view of crime.

Keywords: criminology, crime, law, offense, behavior, punishment theory

“Kriminologiya” so'zi ikki o'zakdan iborat: srimen (lotincha) - jinoyat, jinoiy xulq-atvor, logos (yunoncha) - fan, ta'limot, bilim. Darhaqiqat, “kriminologiya” - bu jinoyat yoki jinoiy xulq-atvor haqidagi fan.

Ayrim tadqiqotchilar fikriga ko'ra, kriminologiyaning vujudga kelishi 1764-yilda italiyalik huquqshunos olim Chezare Bekkariyaning “Jinoyatlar va jazolar haqida” degan kichkina, biroq sarmazmun kitobi nashr etilishi bilan bog'liq. 1884-yilda Turin shahri (Shimoliy Italiya)da italyalik sudya R.Garofalo “Kriminologiya” yoki “Jinoyatchilik tabiati hamda jazo nazariyasi” nomli “Jinoyatchilik”, “Jinoyatchi” va “Jazo” qismlaridan iborat bo'lgan risolasini chop etdi.

Fikrimizcha, kriminologiyaning mazkur dastlabki talqini amaliyotga mosdir, chunki “Jinoyat huquqi” fani amalda asosan jinoyat hamda jinoiy jazo tushunchalari, ularning belgilari va ro'yobga chiqarish omillarini ta'riflash bilan shug'ullanishi lozim.

Inson xulq-atvori yaxlit hodisa bo'lib, uni aynan xulq-atvor sifatida ayrim qismlarga, jumladan, ijtimoiy, biologik, psixologik, ma'naviy, fiziologik va hokazo qismlarga ajratish mumkin emas. Odamlar (bilish subyekt) xulq-atvorning u yoki bu jihatlarini mufassalroq o'rganish uchungina bunday qismlarni shartli ravishda ajratadilar. Shu bois inson xulq-atvorini anchagina

fanlar (falsafa, din, sosiologiya, tibbiyot, pedagogika, psixologiya, yurisprudensiya va h.k.) tomonidan o'rganiladi.

Har bir muayyan jinoyat - jinoyatchilikning "elementar zarrasi". Har qanday jinoyat inson xulq-atvorining muayyan ko'rinishidir. Psixologiyaga oid adabiyotlarda xulq-atvor deganda shaxsning erkin faolligi, ya'ni ko'zlangan maqsad anglab yetilgan va yuz berayotgan jarayonlarni nazorat qilish imkoniyati mavjud bo'lgan faollik tushuniladi. Aniqroq qilib aytganda, "subyekt uchun muayyan mazmun kasb etuvchi xulq-atvorni inson xulq-atvori deb tavsiflash mumkin". Boshqacha aytganda, bu yerda shaxsning ongli, shu jumladan, yanglish, salbiy va g'ayrihuquqiy xulq-atvori to'g'risida so'z yuritilmoqda.

Har qanday fanning shakllanishiga qarab uning predmeti ham farqlanadi. Kriminologiya predmeti - har qanday va oddiy xulq-atvor emas, balki alohida xulq-atvor. Bu xulq-atvor jinoiy xususiyatga ega, shu bois u jinoiy xulq-atvor deb ataladi, ya'ni xulq-atvor, avvalo, jinoyat qonunini, uning normalarini buzish bilan bog'lanadi.

Kriminologiya inson xulq-atvorini o'rganuvchi boshqa tabiiy va ijtimoiy fanlardan asosan shu jihati bilan farq qiladi. Ayni shu sababli jinoiy xulq-atvor jinoyat bilan bevosita bog'liq, chunki muayyan jinoiy qilmish sodir etilganligi tufayligina xulq-atvor jinoiy deb e'tirof etiladi. Biroq hozirgi talqindagi kriminologiya ayrim jinoyatni emas, balki ularning yig'indisi - "jinoyatchilik"ni o'rganadi.

Kriminologiya uchun jinoyat - bu jinoyatchilikning individuallashtirilgan ko'rinishi bo'lib hisoblanadi. Shu bois jinoyatchilik jinoyatlarning oddiy yig'indisi emas, balki ayrim jinoyatlardan farq qiladigan, yangi, yaxlit va uzviy hodisadir.

Demak, jinoyatchilik nisbatan ommaviy xususiyatga ega bo'lgan va ayni vaqtda odamlar va jamiyat manfaatlariga oshiqcha ijtimoiy xavf tug'diradigan, shu bois amaldagi jinoyat qonunchiligida jinoyat deb e'tirof etilgan ijtimoiy belgilangan qilmishlar (harakatlar yoki harakatsizlik)ning muayyan majmuidir.

Adabiyotlar:

1. Абдусаломов М., Каракетов Ю. Ответственность за вымогательство. Т.: 1997. - СП.

2. Абдухалимова М. и др. Проблемы защиты прав женщин против насилия в Наманганской области. //Ж. Женщины Центральной Азии. 2001, Спец. выпуск.

3. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования. - М.. 1998.

4. Хеккаузен Х. Мотивация и деятельность. Том 1. ~ М., 1986.